

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 12 Sayı: 66 Ekim 2019

www.sosyalarastirmalar.com

Issn: 1307-9581

Volume: 12 Issue: 66 October 2019

www.sosyalarastirmalar.com

Issn: 1307-9581

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3630>

ORTAOKUL BEŞİNCİ SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDAKİ OKUMA METİNLERİNİN DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ*

ANALYSIS OF READING TEXTS OF SECONDARY SCHOOL 5ST GRADE TURKISH COURSEBOOK IN TERMS OF VALUES

Semra GÜVEN**
Nilay YILDIRIM***

Öz

Araştırmanın amacı, 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerinin Türkçe Öğretim Programında yer alan değerler açısından incelenmesidir. Bu amaç kapsamında çalışma betimsel modelde yürütülmüştür. Verilerin toplanmasında doküman incelemesi kullanıldığı için araştırma nitel yöntem özellikleri taşımaktadır. Türkçe ders kitabındaki 31 okuma metninde öğretim programındaki değerlerin yer alıp almadığı, incelenen metinlerde hangi değerlere yer verildiği ve her metinde kaç tane değere yer verildiği içerik analizi yöntemiyle belirlenmiştir. Araştırmada iki 5. sınıf öğretmeninden de bu konuda görüş alınmıştır. Araştırmacıların ve öğretmenlerin görüşleri arasındaki tutarlılık Miles ve Huberman'ın önerdiği güvenilirlik formülü ile hesaplanmış ve uyum yüzdesi %87,07 olarak bulunmuştur. Bu uyum yüzdesine göre tutarlılığın yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Bu nedenle araştırmacıların bu konudaki görüşleri esas alınarak değerlendirme yapılmıştır. Araştırma sonunda elde edilen veriler betimsel istatistik yöntemlerinden frekans ve yüzde değerlerinin hesaplanmasıyla tablolar halinde sunulmuştur.

Elde edilen bulgulara göre; incelenen metinler içerisinde en çok sevgi değerine yer verildiği, bunu sorumluluk ve yardımseverlik değerlerinin izlediği, en az yer alan değer dürüstlük ve dostluk değerleri olduğu, bazı metinlerde değerlere oldukça az yer verildiği en çok değer bulunan metnin Küçük Ağa adlı metin olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından dikkate alınarak kitap yazım çalışmalarında metin seçiminde daha dikkatli olunabilir.

Anahtar kelimeler: Türkçe, Türkçe Ders Kitabı, Okuma Metinleri, Değerler.

Abstract

The aim of the study is to examine the reading texts in the 5th grade Turkish textbook in terms of the values in the Turkish Curriculum. For this purpose, the study was carried out in descriptive model. Since document analysis is used to collect data, the research has qualitative method characteristics. The content analysis method was used to determine whether the values in the curriculum were included in the 31 reading texts in the Turkish textbook, which values were included in the texts examined and how many values were included in each text. Two 5th grade teachers were also consulted on this subject. The consistency between the opinions of the researchers and the teachers was calculated with the reliability formula proposed by Miles and Huberman and the agreement percentage was found to be 87.07%. According to this percentage of agreement, it was concluded that the consistency was high. For this reason, the evaluations were made based on the opinions of the researchers. The data obtained at the end of the research are presented in tables by calculating frequency and percentage values from descriptive statistical methods.

According to the findings; It was determined that the value of love was given the most in the examined texts, followed by the values of responsibility and helpfulness, the value of honesty and friendship were the least involved value, it was given the least value in some text and the text with most values was the text called Küçük Ağa. These results can be taken into consideration on selection of text for writing textbooks by the Ministry of National Education.

Keywords: Turkish, Turkish Coursebook, Readingtexts, Values.

* Bu çalışma 29-31 Mart 2018 tarihleri arasında gerçekleşen 6. Uluslararası Çin' den Adriyatik' e Sosyal Bilimler Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı.

*** Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi.

1. Giriş

Günümüz bilgi toplumlarının gelişmesi ve kalkınabilmesi için, eleştirel ve yaratıcı düşünebilen, sorgulayabilen, problem çözme becerisine sahip, içinde yaşadığı topluma uyum sağlayabilen ve bu topluma sağlıklı bir şekilde katılabilen bireylerin yetiştirilmesi gereklilik halini almıştır. Bu doğrultuda bilgi ve teknoloji toplumlarında eğitim faaliyetlerinin öncelikli amaçlarından biri en güncel bilimsel bilgilerden yararlanabilen, bu bilgiler doğrultusunda kendi bilgilerini denetleyip düzenleyebilen, akademik açıdan yeterli ve başarılı bireyler yetiştirmektir. Bunun yanı sıra en önemli amacı ise bireylere temel insani değerleri kazandırarak onların olumlu kişilik özelliklerine sahip birer vatandaş olarak topluma katılmalarını sağlamaktır. Bu amaca ise eğitim kurumlarında yürütülen eğitim-öğretim faaliyetleriyle ulaşılmaya çalışılmaktadır. Korkmaz'a (2007) göre; öğrenciler okul sayesinde edindikleri bilgileri hayatta uygular. Okul çatısı altında öğrencilere günlük yaşamın düşünce yapısından farklı olarak eleştirel, yaratıcı, sorgulayıcı düşünce yapısı öğretilmeye çalışılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı 2018 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda programın amaçlarında Türkçe dersinin okutulduğu ortaokul kademesinin amaçları için "Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle milli ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi"nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak" (MEB, 2018, 3) ifadesi kullanılmıştır. Tüm bu amaçların gerçekleştirilmesi için ise eğitim-öğretim faaliyetlerinin temel yapı taşı olan her bir derse özgü öğretim programlarının önemi oldukça fazladır.

Varış (1998, 18), öğretim programını, okulun öğrenciler için sağladığı, milli eğitimin genel ve temel amaçlarının gerçekleştirilmesine dönük faaliyetlerin tümü olarak tanımlamıştır. Demirel'e (2015, 4) göre ise öğretim programı; okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğidir. Yani bireylere kazandırılması planlanan bilgi, görgü, davranış, beceri, tutum ve değerler öğretim programları sayesinde sağlanabilmektedir. Türkçe Öğretim Programı ise Türkçe dersine yönelik tüm öğrenme-öğretme etkinliklerini kapsayan yaşantılar düzeneği olarak tanımlanabilir. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin; "millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi, Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması amaçlanmıştır (MEB, 2018, 8)." Bu amaçlar doğrultusunda anadil öğretiminin en önemli aracı olan Türkçe dersine büyük görevler düşmektedir ve Türkçe dersinin önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Türkçe dersi; anlama, anlatma, diğer bireylerle iletişim kurma, edindiği bilgileri, aldığı iletileri yorumlama becerilerinin geliştirilmesine yönelik dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma olmak üzere dört temel dil becerisi ile dilbilgisinden oluşmaktadır. Öğretim faaliyetleri bu beceri alanlarına göre düzenlenmektedir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın amaçlarından da anlaşılacağı üzere son yıllarda millî, manevi, ahlaki, tarihi, kültürel ve sosyal değerlere daha fazla önem verilmeye başlanmış ve bu değerler programlarda yer almıştır. Öncelikle değer kavramını açıklamak gerekirse; değer, bireyin çevresiyle etkileşimi sonucunda içselleştirdiği ve davranışlarını yönlendiren standartlar olarak tanımlanabilir (Akbaş, 2004, 44). Erdem'e (2003, 56) göre değer, davranışlara temel oluşturan ve onları eleştirmeye yarayan anlayışlardır. Değerler ayrıca, bireylerin neyi önemli gördüklerini tanımlayarak istekleri, tercihleri, arzu edilen ve edilmeyen durumları gösterir. Değerler, genelde inanılan, arzu edilen ve davranışlar için bir ölçek olarak kullanılan olgulardır (Bilgin, 1995). Günlük yaşamdaki davranışların şekillenmesinde değerler etkili olmaktadır. Değerlerin ortaya çıkmasında sosyal onay önemlidir. Sosyal olarak onaylananlar zamanla davranış ölçütleri hâline gelerek değerleri oluşturmaktadır (Sarı, 2005, 77). Son yıllarda daha fazla önem verilen millî, manevi, ahlaki, toplumsal, tarihi değerlerin bireylere nitelikli bir şekilde nasıl aktarılması gerektiği konusundaki görüşler incelendiğinde bireylerin sahip olması istenen değerlerin sistemli olarak okullarda verilmesi görüşünün ağırlık kazandığı görülmektedir. Harris'e (1991) göre; öğrenciler değerleri kazanma sürecinde okulun içindeki ve dışındaki etmenlerin etkisi altında kalmaktadırlar. Okullar, bireylerin toplumsallaşması için gerekli olan sürece katkıda bulunan kurumlardır. Bu kurumlarda değişen dünya düzenine ayak uydurabilen, ait olduğu toplumun değerlerini benimseyen, koruyan aynı zamanda evrensel değerlere de sahip olan bireylerin yetiştirilmesi zorunluluk haline gelmiştir (Kolaç, 2010, 196). Lazerson, Mclaughlin, McPherson ve Bailey'e (1985) göre; okulun öğrencilere kazandırması gereken en önemli değerler şöyle sıralanmaktadır: adalet, barış, bilgelik, cesaret, çevreyi korumak, demokratik değerler, dürüstlük, dini değerler, eşitlik, estetik değerler, ekonomik değerler, empati, gurur, hoşgörü, merhamet, mutluluk, mükemmellik, özgürlük, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, insanlık, içtenlik, ruhsal değerler, rekabet

ve diğerlerine hizmet. Kinnier, Kernes ve Dautheribes'a (2000) göre, bireylerin sahip olması gereken değerler; adaleti ve gerçeği arama, alçakgönüllü olma, başkalarına yardım etme, çevreyi ve canlıları koruma, kendini koruma, kendine saygı gösterme, kendini disipline etme, kendini övmeme, sorumlu olma, saygılı, hoşgörülü ve bağışlayıcı olma olarak sıralanmıştır. Bu değerlerin bireylere aktarılmasında öğrenme ve öğretim faaliyetleri etkin rol oynamaktadır. Bireylerin planlı öğrenme yaşantıları ile temel değerleri kazandığı ve bu değerleri benimsediği yıllar ise, formal eğitimin önemli bir kısmını oluşturan ilköğretim yıllarıdır (Güven, 2013, 358). İnsanın büyük oranda şekillendiği ilköğretim kademesinde değerlerin, öğrencilere nitelikli bir şekilde aktarılması, bu öğrencilerin ileriki yaşamı için dengeli ve sağlıklı bir kişilik oluşturması açısından önemlidir.

Bir ülkenin eğitim sistemine, toplumsal yapıda benimsenen ve kabul gören değerler büyük ölçüde etki eder. Bu değerler eğitim sisteminin yapılanmasına etkide bulunduğu gibi eğitim-öğretim faaliyetlerinin kapsamının ve yönünün, hedeflerinin, planlarının belirlenmesini de etkiler. Bu nedenle değerlere ve değerlerin bireylere kazandırılmasına yönelik etkinliklere gereken önem ve hassasiyetin gösterilmesi gerekmektedir. 2018 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu başkanlığı tarafından yayımlanan Türkçe Dersi Öğretim Programında "Değerlerimiz" başlığıyla değerlerle ilgili bir bölüme yer verilmiş ve bu bölümde "Kök Değerler" ifadesiyle on değer belirtilmiştir. Bu değerler şunlardır: "adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımlaşma" (MEB, 2018, 4). Bu değerlerin bireylere kazandırılmasında önemli yeri olan derslerden biri de Türkçe dersi ve Türkçe dersleri ile ders kitaplarına önemli görevler düşmektedir. Ders kitapları ise insanların iletişim aracı olarak kullandıkları dilin öğreniminde yer edinen en önemli araçtır (Calp, 2005). Okuldaki öğretim faaliyetlerinde öğretmenler dersi anlatırken ders kitaplarından faydalanmaktadırlar. Demirel (2005) "Ders kitabını, bir eğitim programında yer alan hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreci ile ölçme değerlendirme boyutlarına uygun olarak hazırlanmış ve öğrenme amaçlı kullanılan basılı bir öğretim materyalidir." şeklinde tanımlamaktadır. Oğuzkan'a (1993) göre ise; ders kitabı, bir dersin öğretimiyle ilişkili olarak hazırlanan ve seçilen bir kaynaktır. Benzer bir tanımla belli ölçülere göre incelendikten sonra belli bir okul, sınıf, ders için öğretmen ve öğrencilere temel kaynak olarak önerilen kitabın tümüdür. Öğrenciler olgu ve kavramları anlayabilmek, çevrelerinde olan biteni takip edebilmek, bilimsel değişikliklerden haberdar olabilmek, dünyayı daha iyi tanıyabilmek için birtakım araç ve gereçlere ihtiyaç duyarlar. Bu araç-gereçlerin en önemlisi de ders kitaplarıdır (Ceyhan ve Yiğit, 2005). Ders kitabı her öğrencinin bireysel özellikleri doğrultusunda kendi hızına göre çalışabilmesine olanak sağlar. Coşkun ve Taş'a (2008, 61) göre ders kitabı, öğrencilerin kendi özellikleri doğrultusunda bireysel çalışma alışkanlığı edinmelerine yardımcı olur. Ders kitabı ile öğrenciler dersi tekrar etme ve anlayamadıkları konuları tekrar çalışabilme imkânına da sahip olabilmektedirler.

Türkçe dersi yapısı gereği metinler yoluyla gerçekleştirilen bir ders olma özelliğini taşımaktadır. Dersin öğretim programında belirtilen amaçların, değerlerin kazandırılmasında bu metinlerden yararlanılmaktadır. Dolayısıyla dersin öğretim programındaki hedeflere ulaşılabilmesi ve öğrencilere kazandırılması planlanan değerlerin öğretiminin nitelikli bir şekilde yapılabilmesi için Türkçe ders kitaplarına metin seçimi konusunda oldukça titiz davranılmalı ve programda belirtilen amaçlara hizmet edecek şekilde türünün özelliklerini yansıtan, nitelikli metinlerin seçilmesi gerekmektedir. Okumaya konu olan, basılı ve yazılı, anlam ve anlatım bütünlüğü bulunan her şey geniş anlamda bir metindir. Bir şiirden bir romana, bir cümleden bir paragrafa değin basılı ve yazılı dil ürünlerinin tümünü metin terimiyle adlandırabiliriz (Özdemir, 2013, 36). Türkçe dersi bağlamında öğrencilerin kazanması istenen her türlü bilgi, beceri, tutum, davranış metinler üzerinden verilmektedir. Bu doğrultuda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda belirtilen değerlerin öğrencilere aktarılmasında ders kitaplarında yer alan metinlerin önemi büyüktür. Programda belirtilen hedeflere ulaşılabilmesi için programın içeriğini yansıtabilecek nitelikli metinlerin tercih edilmesi gerekmektedir.

Metinlerin öğrencilerin yaş seviyelerine uygunluğu, ders süreleri açısından uygulanabilirliği, Türkçenin özelliklerini yansıtan eserlerden ve ait oldukları türün güzel örneklerinden seçilmesi, tutarlı ve bütün olması, çeviri metinlerde dilin iyi ve yerinde kullanılması, öğrencilerin dil bilincini ve hayal gücünü zenginleştirecek, eleştirel düşünce kazandıracak, kişilik gelişimine katkı sağlayacak, estetik duyarlılık kazandıracak nitelikte olması gerekmektedir (Kılınç ve Tüzel, 2010). Metinler seçilirken çocuğun bilişsel özelliklerinin, gelişim düzeylerinin göz önüne alınmasına; metinlerin, çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak nitelikte olmasına; çocuğa milli, ahlâki, kültürel, toplumsal, tarihi değerleri kazandırabilecek nitelikte metinlerin seçilmesine özen gösterilmelidir. Çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırırken çocuğa görelilik ilkesine dikkat edilmeli, metinlerin çocukların anlayacağı düzeyde olmasına özen gösterilmelidir. Çünkü çocuklar kendi seviyesine uygun olmayan metinleri okurken sıkılacak, kitap okumak

istemeyecek dolayısıyla içeriğine ve metnin iletmiş olduğu değerlere de önem göstermeyecektir (Yılar ve Turan, 2005).

Ders kitaplarına seçilecek metinlerdeki kahramanların toplumsal, kültürel, milli, manevi, ahlâki değerlere saygı duyması ve bu değerleri kişiliklerinde bulundurmaları Türkçe Öğretim Programı'nda belirtilen değerlerin bireylere kazandırılması açısından oldukça önemlidir. Çünkü çocuklar karşılaştıkları bu metinlerdeki kahramanlar ile kendilerini özdeşleştirmekte ve doğru olan davranışı bu şekilde öğrenmektedirler. Çocuğun eğitim hayatında okumuş olduğu kitaplar ve ders kitaplarındaki metinler çocuğun bilişsel gelişiminin yanında psikolojik gelişimine de etki edecektir. Tüm bunlardan yola çıkarak özellikle okuma metinleri ders kitabında büyük önem taşımaktadır. Anlaşılacağı üzere Türkçe derslerinde, programda yer verilen ve bireylere kazandırılması hedeflenen değerler Türkçe ders kitabında yer alan metinler aracılığıyla öğrencilere kazandırılmaya çalışılacaktır. Bu noktada metinlerin programlara uygunluğu oldukça fazla önem taşımaktadır. Çünkü ders kitabında yer verilen metinler programın hedeflediklerini sağlayamadığı takdirde program amacına ulaşamayacaktır.

Araştırma konusuyla ilgili alan yazın incelenecek olursa yapılan çalışmalarda Türkçe ders kitaplarında hangi değerlerin ne kadar yer aldığı belirlenmeye çalışılmıştır. Yaman, Taflan ve Çolak'ın (2009, 114) yaptığı çalışmada Türkçe ders kitaplarında, değerlerin aktarımını destekleyecek metin sayısı sınırlı ölçüde bulunmuştur. İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin en çok sosyal ve teorik değerleri; en az ise dinî ve iktisadi değerleri barındırdıkları tespit edilmiştir. Şen'in (2008, 774) yaptığı çalışmada ders kitaplarındaki metinlerde en çok sevgi, duyarlılık ve vatanseverlik değerlerinin yer aldığı, en az bulunan değerlerin ise misafirperverlik, aile birliğine önem verme ve barış değerleri olduğu tespit edilmiştir. Karagöz'ün (2009, 93) yaptığı çalışmada ders kitaplarında en çok çalışkan olma, zorluklar karşısında yılmama, yaratıcı/yapıcı olma, sabırlı olma, canlıları sevmeye, yardımsever olma, öğrenmeye meraklı ve istekli olma, çalışma bilincini taşıma, yapıcı eleştirel düşünceye sahip olma, vatansever olma bireysel/toplumsal sorunları tanıma ve çözebilme, araştırmacı olma ve okuma alışkanlığı kazanma değerlerinin bulunduğu belirtilirken; ağırbaşlı olma bayrağa saygılı olma, kanunlara itaat etme misafirperver olma, tarihî eserlerimizi koruma/sevme değerlerine ise yer verilmediğini belirtilmiştir. Aytan, Kaygana ve Yapıcı'nın (2013, 667) yaptığı çalışmada metinlerin değer öğretimi için yeterince uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Gül'ün (2017, 69) yaptığı çalışmada ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabı içerisindeki değerlerin metinlere homojen bir şekilde dağılmadığı tespit edilmiştir. En fazla yer verilen değerlerin evrenselcilik, başarı ve haz olduğu, en az yer verilen değerlerin ise güç, uyma ve iyilikseverlik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca konuyla ilgili olarak Akbaş (2008), Aladağ (2012), Baysal ve Samancı (2010), Çengelci, Hancı ve Karaduman (2013), Devci ve Ay (2009), Ekşi (2003), Güven (2013), Kenan (2009), Kılıç ve Babayiğit (2017), Özensel (2003), Yiğittir (2010) tarafından da çeşitli araştırmalar yapılmıştır.

Görüldüğü üzere öğretim programında yer verilen değerlerin öğrencilere kazandırılmasında Türkçe dersi ve Türkçe ders kitaplarındaki metinler büyük bir önem taşımaktadır. Bu önemden yola çıkarak 2017 yılı basımlı ortaokul 5.sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerin Türkçe Öğretim Programı'nda bahsi geçen değerleri ne ölçüde taşıdığı konusu oldukça önemli olup bu araştırmanın konusu olarak seçilmiştir.

1.1. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada, 2017 yılında basılan Millî Eğitim Bakanlığı Ortaokul 5. Sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerinin, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından yayımlanan Türkçe Öğretim Programı'nda "Kök Değerler" ifadesiyle yer alan değerler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda söz konusu olan ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki 31 okuma metni değerler açısından incelenip analiz edilerek bu metinlerde dersin öğretim programındaki değerlerin yer alıp almadığı, incelenen metinlerde hangi değerlere yer verildiği ve her metinde kaç tane değere yer verildiği belirlenmiştir.

Bu çalışma, araştırmanın amacı doğrultusunda; programın uygulanmasında aracı rol üstlenen metinlerin, programda yer verilen değerleri ne ölçüde taşıdıkları tespit edilerek ders kitaplarında yer alan metinlerin, dersin öğretim programıyla uyumu ortaya konulacağı için önem taşımaktadır. Ayrıca bu çalışma ders kitaplarına metin seçiminin ve metinlerin program içeriğine uygun olarak belirlenmesinin ne denli önemli olduğunu göstermesi açısından da önem taşımaktadır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada 2017 yılında basılan Millî Eğitim Bakanlığı Ortaokul 5.sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinleri Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan değerler açısından incelenip analiz edileceğinden çalışmanın modeli betimseldir. Betimsel araştırmalar; "geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu olduğu

şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2008).” Ayrıca bu araştırma nitel yöntem özellikleri taşımaktadır. Nitel araştırmalar sosyal bir olguyu veya olayı doğal ortamı ve doğal oluşumu içinde tasvir eder. Gözlem, görüşme, doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmalardır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, 39).

2.2. Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri kaynağını Millî Eğitim Bakanlığı 2017 yılı basımlı Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabı ile Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 2018 yılında yayımlanan Türkçe Öğretim Programı oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan dokümanlar MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın internet sayfasından elde edilmiştir (MEB, 2018). Araştırmada veri toplama yöntemi olarak nitel veri toplama yöntemlerinden olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelenmesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2005, 187). Araştırmada elde edilen verilere MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın internet sayfasında yer alan Türkçe Öğretim Programı'ndan ve Millî Eğitim Bakanlığı 5.sınıf Türkçe ders kitabından ulaşılmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Bu çalışmada değerler açısından incelenen ders kitabından elde edilen veriler nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kapsamında yer alan içerik analizi yaklaşımına göre analiz edilip düzenlenmiştir. Nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan içerik analizi, yazılı metinlerin bazı özelliklerini sayısal olarak belirten bir analiz yöntemi olup materyalin nitel analizi ve istatistiksel sonuçları arasında köprü görevi görmektedir (Bauer, 2003). İçerik analizinde dokümanlardan elde edilen nitel araştırma verilerinin işlenmesinde verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklinde dört aşama bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, 228). Bu doğrultuda araştırmacılar tarafından Ortaokul 5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan okuma metinlerine yönelik değerler tablosu oluşturulmuştur. Bu tabloya göre araştırmacılar tarafından 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki temalara ilişkin 31 okuma metni birlikte incelenerek hangi metinde hangi değer ya da değerlerin olduğu listelenmiştir. Ayrıca araştırmanın amacı doğrultusunda Millî Eğitim Bakanlığı'nda görev yapan iki 5. sınıf öğretmeninden de bu konuda görüş alınmıştır. Öğretmenlerden Türkçe ders kitabının okuma metinlerini okumaları ve her bir metni ayrıntılı olarak analiz ederek bu metinlerde hangi değerlerin yer alıp almadığını ve her bir metinde kaç ayrı değer bulunduğunu belirlemeleri istenmiştir. Araştırmacıların ve öğretmenlerin görüşleri arasındaki tutarlılık Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü ($Güvenirlilik = \frac{Görüş\ Birliği}{Görüş\ Birliği + Görüş\ Ayrılığı} \times 100$) ile hesaplanmış ve uyum yüzdesi %87,07 olarak bulunmuştur. Bu uyum yüzdesine dayalı olarak tutarlılığın yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Bu nedenle araştırmacıların bu konudaki görüşleri esas alınarak değerlendirme yapılmıştır. Araştırma sonunda elde edilen veriler betimsel istatistik yöntemlerinden frekans ve yüzde değerlerinin hesaplanmasıyla tablolar halinde sunulmuştur.

3. Bulgular

Bu bölümde verilerin analizleri sonucunda elde edilen bulgular; temalar, temalara ilişkin okuma metinleri ve değerlere göre aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

3.1. Çocuk Dünyası Teması

“Çocuk Dünyası” temasına ilişkin okuma metinlerindeki değerlerin dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Çocuk Dünyası Temasının Okuma Metinlerindeki Değerlerin Dağılımı

Değerler	Oyuncak		Çocukluk		Alis Harikalar Diyarında		Güneşin Uyuduğu Yer		Değerlerin Tema Toplamındaki Sayı ve Yüzdeleri	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Adalet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dostluk	-	-	-	-	-	-	1	50	1	9.09
Dürüstlük	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Özdenetim	-	-	-	-	1	33.33	-	-	1	9.09
Sabır	1	25	-	-	-	-	-	-	1	9.09
Saygı	-	-	-	-	1	33.33	-	-	1	9.09
Sevgi	1	7.69	1	7.69	1	7.69	1	7.69	4	36.36
Sorumluluk	-	-	-	-	1	8.33	1	8.33	2	18.18
Vatanseverlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yardıms severlik	-	-	-	-	-	-	1	4.28	1	9.09
Toplam	2		1		4		4		11	100

“Çocuk Dünyası” temasında, “dostluk” değeri, sadece Güneşin Uyuduğu Yer adlı metinde kullanılmıştır. Dostluk değeri toplamda 2 metin içerisinde bulunarak yer aldığı iki metne göre bu metindeki yüzdesi ise %50’dir. Dostluk değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %9,09’dur. “Çocuk Dünyası” temasında, “özdenetim” değeri, sadece Alis Harikalar Diyarında adlı metinde kullanılmıştır. Özdenetim değeri toplamda 3 metin içerisinde bulunarak yer aldığı üç metne göre bu metindeki yüzdesi ise %33,33’tür. Özdenetim değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %9,09’dur. “Çocuk Dünyası” temasında, “sabır” değeri, sadece Oyuncak adlı metinde kullanılmıştır. Sabır değeri toplamda 4 metin içerisinde bulunarak yer aldığı dört metne göre bu metindeki yüzdesi %25’tir. Sabır değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %9,09’dur. “Çocuk Dünyası” temasında, “saygı” değeri, sadece Alis Harikalar Diyarında adlı metinde kullanılmıştır. Saygı değeri toplamda 3 metin içerisinde bulunarak yer aldığı üç metne göre bu metindeki yüzdesi %33,33’tür. Saygı değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %9,09’dur. “Çocuk Dünyası” temasında, sevgi değeri, 4 metinde de kullanılmıştır. Sevgi değeri toplamda 13 metin içerisinde bulunarak yer aldığı on üç metne göre bu metindeki yüzdesi %7,69’dur. Sevgi değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise 36,36’dır. “Çocuk Dünyası” temasında, “sorumluluk” değeri, Alis Harikalar Diyarında ve Güneşin Uyuduğu Yer adlı metinler olmak üzere 2 metinde kullanılmıştır. Sorumluluk değeri toplamda 12 metin içerisinde bulunarak yer aldığı on iki metne göre bu metinlerdeki yüzdesi %8,33’tür. Sorumluluk değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %18,18’dir. “Çocuk Dünyası” temasında, “yardıms severlik” değeri, sadece Güneşin Uyuduğu Yer adlı metinde kullanılmıştır. Yardıms severlik değeri toplamda 7 metin içerisinde bulunarak yer aldığı yedi metne göre bu metindeki yüzdesi %4,28’dir. Yardıms severlik değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %9,09’dur.

“Çocuk Dünyası” temasında, Oyuncak metninde sabır ve sevgi olmak üzere 2 değer, Çocukluk adlı metinde sevgi değeri, Alis Harikalar Diyarında Tavşanın Peşinde adlı metinde özdenetim, saygı, sevgi, sorumluluk olmak üzere 4 değer, Güneşin Uyuduğu Yer adlı metinde dostluk, sevgi, sorumluluk ve yardıms severlik olmak üzere 4 değer tespit edilmiştir. Yani tema toplamında dostluk değeri 1, özdenetim değeri 1, sabır değeri 1, saygı değeri 1, yardıms severlik değeri 1, sorumluluk değeri 2, sevgi değeri 4 defa kullanılmıştır. Sonuç olarak Çocuk Dünyası adlı temada toplamda 11 defa değer kullanılmıştır. “Çocuk Dünyası” temasında, “adalet, dürüstlük, vatanseverlik” değerleri tespit edilememiştir.

3.2. Milli Mücadele ve Atatürk Teması

“Milli Mücadele ve Atatürk” temasına ilişkin okuma metinlerindeki değerlerin dağılımları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Millî Mücadele ve Atatürk Temasının Okuma Metinlerindeki Değerlerin Dağılımı

Millî Mücadele ve Atatürk Teması										
Değerler	Bilmeyen Var mı?		Mustafa Kemal'in Kağnısı		15 Temmuz		Küçük Ağa		Değerlerin Tema Toplamındaki Sayı ve Yüzdeleri	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Adalet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dostluk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dürüstlük	-	-	-	-	-	-	1	100	1	7.69
Özdenetim	-	-	-	-	-	-	1	33.33	1	7.69
Sabır	-	-	-	-	-	-	1	25	1	7.69
Saygı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sevgi	-	-	1	7.69	-	-	1	7.69	2	15.38
Sorumluluk	1	8.33	1	8.33	1	8.33	-	-	3	23.07
Vatanseverlik	-	-	1	25	1	25	1	25	3	23.07
Yardımseverlik	1	14.28	1	14.28	-	-	-	-	2	15.38
Toplam	2		4		2		5		13	100

“Millî Mücadele ve Atatürk” temasında, “dürüstlük” değeri, sadece Küçük Ağa adlı metinde kullanılmıştır. Dürüstlük değeri toplamda 1 metin içerisinde bulunarak yer aldığı bu metindeki yüzdesi ise %100’dür. Dürüstlük değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %7,69’dur. “Millî Mücadele ve Atatürk” temasında, “özdenetim” değeri, sadece Küçük Ağa adlı metinde kullanılmıştır. Özdenetim değeri toplamda 3 metin içerisinde bulunarak yer aldığı üç metne göre bu metindeki yüzdesi %33,33’tür. Özdenetim değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %7,69’dur. “Millî Mücadele ve Atatürk” temasında, “sabır” değeri, sadece Küçük Ağa adlı metinde kullanılmıştır. Sabır değeri toplamda 4 metin içerisinde bulunarak yer aldığı dört metne göre bu metindeki yüzdesi %25’tir. Sabır değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %7,69’dur. “Millî Mücadele ve Atatürk” temasında, “sevgi” değeri, Mustafa Kemal’in Kağnısı ve Küçük Ağa olmak üzere 2 metinde kullanılmıştır. Sevgi değeri toplamda 13 metin içerisinde bulunarak yer aldığı on üç metne göre bu metinlerdeki yüzdesi %7,69’dur. Sevgi değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise 15,38’dir. “Millî Mücadele ve Atatürk” temasında, “sorumluluk” değeri Bilmeyen Var mı?, Mustafa Kemal’in Kağnısı ve 15 Temmuz olmak üzere 3 metinde kullanılmıştır. Sorumluluk değeri toplamda 12 metin içerisinde bulunarak yer aldığı on iki metne göre bu metinlerdeki yüzdesi %8,33’tür. Sorumluluk değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %23,07’dir. “Millî Mücadele ve Atatürk” temasında, “vatanseverlik” değeri Mustafa Kemal’in Kağnısı, 15 Temmuz ve Küçük Ağa olmak üzere 3 metinde kullanılmıştır. Vatanseverlik değeri toplamda 4 metin içerisinde bulunarak yer aldığı dört metne göre bu metinlerdeki yüzdesi %25’tir. Vatanseverlik değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise 23,07’dir. “Millî Mücadele ve Atatürk” temasında, “yardımseverlik” değeri Bilmeyen Var mı? ve Mustafa Kemal’in Kağnısı olmak üzere 2 metinde kullanılmıştır. Yardımseverlik değeri toplamda 7 metin içerisinde bulunarak yer aldığı yedi metne göre bu metinlerdeki yüzdesi %14,28’dir. Yardımseverlik değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise 15,38’dir.

“Millî Mücadele ve Atatürk” temasında, Bilmeyen Var mı? metninde sorumluluk ve yardımseverlik olmak üzere 2 değer, Mustafa Kemal’in Kağnısı adlı metinde sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik olmak üzere 4 değer, 15 Temmuz adlı metinde sorumluluk ve vatanseverlik olmak üzere 2 değer, Küçük Ağa adlı metinde dürüstlük, özdenetim, sabır, sevgi ve vatanseverlik olmak üzere 5 değer tespit edilmiştir. Yani tema toplamında dürüstlük 1, özdenetim 1, sabır 1, sevgi 2, yardımseverlik 2, sorumluluk ve vatanseverlik 3 defa kullanılmıştır. Sonuç olarak “Millî Mücadele ve Atatürk” adlı temada toplamda 13 defa değer kullanılmıştır. “Millî Mücadele ve Atatürk” temasında, “adalet, dostluk, saygı” değerleri tespit edilememiştir.

3.3. Erdemler Teması

“Erdemler” temasına ilişkin okuma metinlerindeki değerlerin dağılımları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Erdemler Temasının Okuma Metinlerindeki Değerlerin Dağılımı

Değerler	Erdemler Teması									
	Güvercin		Karagöz-Hacivat		Püf Noktası		Yunus Emre'den Seçmeler		Değerlerin Tema Toplamındaki Sayı ve Yüzdeleri	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Adalet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dostluk	1	50	-	-	-	-	-	-	1	14,28
Dürüstlük	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Özdenetim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sabır	-	-	-	-	1	25	-	-	1	14,28
Saygı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sevgi	-	-	1	7,69	-	-	1	7,69	2	28,57
Sorumluluk	1	8,33	-	-	-	-	-	-	1	14,28
Vatanseverlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yardımsızlık	1	14,28	-	-	1	14,28	-	-	2	28,57
Toplam	3		1		2		1		7	100

"Erdemler" temasında, "dostluk" değeri, sadece Güvercin adlı metinde kullanılmıştır. Dostluk değeri toplamda 2 metin içerisinde bulunarak yer aldığı iki metne göre bu metindeki yüzdesi ise %50'dir. Dostluk değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %14,28'dir. "Erdemler" temasında, "sabır" değeri, sadece Püf Noktası adlı metinde kullanılmıştır. Sabır değeri toplamda 4 metin içerisinde bulunarak yer aldığı dört metne göre bu metindeki yüzdesi %25'tir. Sabır değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %14,28'dir. "Erdemler" temasında, "sevgi" değeri, Karagöz-Hacivat ve Yunus Emre'den Seçmeler olmak üzere 2 metinde kullanılmıştır. Sevgi değeri toplamda 13 metin içerisinde bulunarak yer aldığı on üç metne göre bu metinlerdeki yüzdesi %7,69'dur. Sevgi değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %28,57'dir. "Erdemler" temasında, "sorumluluk" değeri, sadece Güvercin metninde kullanılmıştır. Sorumluluk değeri toplamda 12 metin içerisinde bulunarak yer aldığı on iki metne göre bu metindeki yüzdesi %8,33'tür. Sorumluluk değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %14,28'dir. "Erdemler" temasında, "yardımsızlık" değeri, Güvercin ve Püf Noktası olmak üzere 2 metinde kullanılmıştır. Yardımsızlık değeri toplamda 7 metin içerisinde bulunarak yer aldığı yedi metne göre bu metinlerdeki yüzdesi %14,28'dir. Yardımsızlık değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %28,57'dir.

"Erdemler" temasında Güvercin metninde dostluk, sorumluluk, yardımsızlık olmak üzere 3 değer, Karagöz-Hacivat metninde sevgi değeri, Püf Noktası metninde sabır ve yardımsızlık olmak üzere 2, Yunus Emre'den Seçmeler metninde sevgi değeri tespit edilmiştir. Yani tema toplamında dostluk değeri 1, sabır değeri 1, sorumluluk değeri 1, sevgi değeri 2, yardımsızlık değeri 2 defa kullanılmıştır. Sonuç olarak "Erdemler" adlı temada toplamda 7 defa değer kullanılmıştır. "Erdemler" temasında, Adalet, Dürüstlük, Özdenetim, Saygı değerleri tespit edilememiştir.

3.4. Bilim ve Teknoloji Teması

"Bilim ve Teknoloji" temasına ilişkin okuma metinlerindeki değerlerin dağılımları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Bilim ve Teknoloji Temasının Okuma Metinlerindeki Değerlerin Dağılımı

Değerler	Bilim ve Teknoloji Teması									
	Uzayda Bir Gün		Sarımsak Soslu Makarna		Bir Dâhiyle Konuşmak		Jules Verne		Değerlerin Tema Toplamındaki Sayı ve Yüzdeleri	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Adalet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dostluk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dürüstlük	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Özdenetim	1	33,33	-	-	-	-	-	-	1	20
Sabır	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saygı	-	-	-	-	1	33,33	-	-	1	20
Sevgi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sorumluluk	1	8,33	-	-	-	-	-	-	1	20
Vatanseverlik	-	-	-	-	1	25	-	-	1	20
Yardımsızlık	1	14,28	-	-	-	-	-	-	1	20
Toplam	3		-		2		-		5	100

“Bilim ve Teknoloji” temasında, “özdenetim” değeri, sadece Uzayda Bir Gün adlı metinde kullanılmıştır. Özdenetim değeri toplamda 3 metin içerisinde bulunarak yer aldığı üç metne göre bu metindeki yüzdesi ise %33,33’tür. Özdenetim değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %20’dir. “Bilim ve Teknoloji” temasında, “saygı” değeri, sadece Bir Dâhiyle Konuşmak adlı metinde kullanılmıştır. Saygı değeri toplamda 3 metin içerisinde bulunarak yer aldığı üç metne göre bu metindeki yüzdesi ise %33,33’tür. Saygı değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %20’dir. “Bilim ve Teknoloji” temasında, “sorumluluk” değeri, sadece Uzayda Bir Gün adlı metinde kullanılmıştır. Sorumluluk değeri toplamda 12 metin içerisinde bulunarak yer aldığı on iki metne göre bu metindeki yüzdesi %8,33’tür. Sorumluluk değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %20’dir. “Bilim ve Teknoloji” temasında, “vatanseverlik” değeri, sadece Bir Dâhiyle Konuşmak adlı metinde kullanılmıştır. Vatanseverlik değeri toplamda 4 metin içerisinde bulunarak yer aldığı dört metne göre bu metindeki yüzdesi ise %25’tir. Vatanseverlik değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %20’dir. “Bilim ve Teknoloji” temasında, “yardımseverlik” değeri, sadece Uzayda Bir Gün adlı metinde kullanılmıştır. Yardımseverlik değeri toplamda 7 metin içerisinde bulunarak yer aldığı yedi metne göre bu metindeki yüzdesi %14,28’dir. Yardımseverlik değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %20’dir.

“Bilim ve Teknoloji” temasında, Uzayda Bir Gün adlı metinde özdenetim, sorumluluk, yardımseverlik olmak üzere 3, Bir Dâhiyle Konuşmak adlı metinde saygı ve vatanseverlik olmak üzere 2 değer tespit edilmiştir. Yani tema toplamında özdenetim değeri 1, saygı değeri 1, sorumluluk değeri 1, vatanseverlik değeri 1, yardımseverlik değeri 1 defa kullanılmıştır. Sonuç olarak Bilim ve Teknoloji adlı temada toplamda 5 defa değer kullanılmıştır. “Bilim ve Teknoloji” temasında, adalet, dostluk, dürüstlük, sabır, sevgi değerleri tespit edilememiştir. Ayrıca Sarımsak Soslu Makarna ve Jules Verne adlı metinlerde hiçbir değer bulunamamıştır.

3.5. Milli Kültür Teması

“Milli Kültür” temasına ilişkin okuma metinlerindeki değerlerin dağılımları Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5: Milli Kültür Temasının Okuma Metinlerindeki Değerlerin Dağılımı

Değerler	Milli Kültür Teması									
	Anadolu Sevgisi		Forsa		Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor		Çocuk Doğru Söyledi		Değerlerin Tema Toplamındaki Sayı ve Yüzdeleri	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Adalet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dostluk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dürüstlük	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Özdenetim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sabır	-	-	1	25	-	-	-	-	1	20
Saygı	-	-	-	-	-	-	1	33.33	1	20
Sevgi	1	7.69	1	7.69	-	-	-	-	2	40
Sorumluluk	-	-	-	-	-	-	1	8.33	1	20
Vatanseverlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yardımseverlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	1		2		-		2		5	100

“Milli Kültür” temasında, “sabır” değeri, sadece Forsa adlı metinde kullanılmıştır. Sabır değeri toplamda 4 metin içerisinde bulunarak yer aldığı dört metne göre bu metindeki yüzdesi %25’tir. Sabır değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %20’dir. “Milli Kültür” temasında, “saygı” değeri, sadece Çocuk Doğru Söyledi adlı metinde kullanılmıştır. Saygı değeri toplamda 3 metin içerisinde bulunarak yer aldığı üç metne göre bu metindeki yüzdesi ise %33,33’tür. Saygı değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %20’dir. “Milli Kültür” temasında, “sevgi” değeri, Anadolu Sevgisi ve Forsa olmak üzere 2 metinde kullanılmıştır. Sevgi değeri toplamda 13 metin içerisinde bulunarak yer aldığı on üç metne göre bu metinlerdeki yüzdesi %7,69’dur. Sevgi değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %40’tır. “Milli Kültür” temasında, “sorumluluk” değeri, sadece Çocuk Doğru Söyledi adlı metinde kullanılmıştır. Sorumluluk değeri toplamda 12 metin içerisinde bulunarak yer aldığı on iki metne göre bu metindeki yüzdesi %8,33’tür. Sorumluluk değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %20’dir.

“Milli Kültür” temasında Anadolu Sevgisi adlı metinde sevgi değeri, Forsa adlı metinde sabır ve sevgi olmak üzere 2 değer, Çocuk Doğru Söyledi adlı metinde saygı ve sorumluluk olmak üzere 2 değer tespit edilmiştir. Yani tema toplamında sabır değeri 1, saygı değeri 1, sorumluluk değeri 1, sevgi değeri 2 defa kullanılmıştır. Sonuç olarak Milli Kültür adlı temada toplamda 5 defa değer kullanılmıştır. “Milli Kültür” temasında, adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, vatanseverlik, yardımseverlik değerleri tespit edilememiştir. Ayrıca Tamburi Cemil Bey Enstrümanları anlatıyor adlı metinde herhangi bir değer bulunamamıştır.

3.6. Okuma Kültürü Teması

“Okuma Kültürü” temasına ilişkin okuma metinlerindeki değerlerin dağılımları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Okuma Kültürü Temasının Okuma Metinlerindeki Değerlerin Dağılımı

Değerler	Okuma Kültürü Teması							
	Okuma Kitaplarım		Kitabın Serüveni		Keramet Kavukta mı?		Değerlerin Tema Toplamındaki Sayı ve Yüzdeleri	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Adalet	-	-	-	-	-	-	-	-
Dostluk	-	-	-	-	-	-	-	-
Dürüstlük	-	-	-	-	-	-	-	-
Özdenetim	-	-	-	-	-	-	-	-
Sabır	-	-	-	-	-	-	-	-
Saygı	-	-	-	-	-	-	-	-
Sevgi	1	7.69	-	-	-	-	1	100
Sorumluluk	-	-	-	-	-	-	-	-
Vatanseverlik	-	-	-	-	-	-	-	-
Yardımseverlik	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	1		-		-		1	100

“Okuma Kültürü” temasında, “sevgi” değeri, sadece Okuma Kitaplarım adlı metinde kullanılmıştır. Sevgi değeri toplamda 13 metin içerisinde bulunarak yer aldığı on üç metne göre bu metindeki yüzdesi %7,69’dur. Sevgi değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %100’dür. “Okuma Kültürü” temasında, sadece

sevgi değeri olmak üzere toplamda 1 defa değer kullanılmıştır. Bu temada, sevgi hariç olmak üzere diğer 9 değer tespit edilememiştir. Ayrıca Kitabın Serüveni ve Keramet Kavukta mı? adlı metinlerde herhangi bir değer bulunamamıştır.

3.7. Sağlık, Spor Teması

“Sağlık, Spor” temasına ilişkin okuma metinlerindeki değerlerin dağılımları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Sağlık, Spor Temasının Okuma Metinlerindeki Değerlerin Dağılımı

Değerler	Sağlık, Spor Teması									
	Anadolu'nun Cirit Oyunları		Sağlıklı Yaşıyorum		Cazgır		Hasta		Değerlerin Tema Toplamındaki Sayı ve Yüzdeleri	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Adalet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dostluk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dürüstlük	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Özdenetim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sabır	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saygı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sevgi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sorumluluk	-	-	1	8.33	-	-	1	8.33	2	100
Vatanseverlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yardımsızlık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	-	-	1	-	-	-	1	-	2	100

“Sağlık, Spor” temasında, “sorumluluk” değeri, Sağlıklı Yaşıyorum ve Hasta adlı metinlerde kullanılmıştır. Sorumluluk değeri toplamda 12 metin içerisinde bulunarak yer aldığı on iki metne göre bu metinlerdeki yüzdesi %8.33’tür. Sorumluluk değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %100’dür.

“Sağlık, Spor” temasında, Sağlıklı Yaşıyorum ve Hasta metinleri olmak üzere toplamda 2 metinde Sorumluluk değeri tespit edilmiştir. “Sağlık, Spor” temasında, adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, vatanseverlik, yardımsızlık değerleri tespit edilememiştir. Ayrıca Anadolu’nun Cirit Oyunları ve Cazgır metinlerinde her hangi bir değer bulunamamıştır.

3.8. Doğa ve Evren Teması

“Doğa ve Evren” temasına ilişkin okuma metinlerindeki değerlerin dağılımları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Doğa ve Evren Temasının Okuma Metinlerindeki Değerlerin Dağılımı

Değerler	Doğa ve Evren Teması									
	Yüksek Evde Oturanın Türküsü		Reçete		Kar Tanesinin Serüveni		Ben Bir Çınar Ağacıydım		Değerlerin Tema Toplamındaki Sayı ve Yüzdeleri	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Adalet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dostluk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dürüstlük	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Özdenetim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sabır	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saygı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sevgi	-	-	1	7.69	-	-	1	7.69	2	40
Sorumluluk	-	-	1	8.33	-	-	1	8.33	2	40
Vatanseverlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yardımsızlık	-	-	-	-	-	-	1	14.28	1	20
Toplam	-	-	2	-	-	-	3	100	5	100

“Doğa ve Evren” temasında, “sevgi” değeri, Reçete ve Ben Bir Çınar Ağacıydım olmak üzere 2 metinde kullanılmıştır. Sevgi değeri toplamda 13 metin içerisinde bulunarak yer aldığı on üç metne göre bu metinlerdeki yüzdesi %7,69’dur. Sevgi değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %40’tır. “Doğa ve Evren” temasında, “sorumluluk” değeri, Reçete ve Ben Bir Çınar Ağacıydım olmak üzere 2 metinde kullanılmıştır. Sorumluluk değeri toplamda 12 metin içerisinde bulunarak yer aldığı on iki metne göre bu metinlerdeki

yüzdesi %8,33'tür. Sorumluluk değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %40'tır. "Doğa ve Evren" temasında, "yardımseverlik" değeri, sadece Ben Bir Çınar Ağacıydım adlı metinde kullanılmıştır. Yardımseverlik değeri toplamda 7 metin içerisinde bulunarak yer aldığı yedi metne göre bu metindeki yüzdesi %14,28'dir. Yardımseverlik değerinin tema toplamındaki yüzdesi ise %20'dir.

"Doğa ve Evren" temasında, Reçete adlı metinde sevgi ve sorumluluk olmak üzere 2 değer, Ben Bir Çınar Ağacıydım adlı metinde sevgi, sorumluluk, yardımseverlik olmak üzere 3 değer tespit edilmiştir. Yani tema toplamında sevgi değeri 2, sorumluluk değeri 2, yardımseverlik değeri 1 defa kullanılmıştır. Sonuç olarak Doğa ve Evren adlı temada toplamda 5 defa değer kullanılmıştır. "Doğa ve Evren" temasında, adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, vatanseverlik değerleri tespit edilememiştir. Ayrıca Yüksek Evde Oturanın Türküsü ve Kar Tanesinin Serüveni adlı metinlerde herhangi bir değer bulunamamıştır.

3.9. 31 Metinde Yer Alan Değerlerin Genel Durumu

Tüm okuma metinlerindeki değerlerin dağılımları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Değerlerin 31 Metin İçindeki Genel Durumu

Değerlerin Genel Durumu	Değerlerin 31 Metin İçindeki Toplam Sayı ve Yüzdeleri	
Değerler	f	%
Adalet	-	-
Dostluk	2	4.08
Dürüstlük	1	2.04
Özdenetim	3	6.12
Sabır	4	8.16
Saygı	3	6.12
Sevgi	13	26.53
Sorumluluk	12	24.48
Vatanseverlik	4	8.16
Yardımseverlik	7	14.28
Toplam	49	100

Dostluk değeri 31 metin içerisinde 2 defa tekrar etmiştir bu değer 49 değer içerisindeki yüzdesi %4,08'dir. Dürüstlük değeri 31 metin içerisinde 1 defa kullanılmıştır bu değer 49 değer içerisindeki yüzdesi %2,04'tür. Özdenetim değeri 31 metin içerisinde 3 defa tekrar etmiştir bu değer 49 değer içerisindeki yüzdesi %6,12'dir. Sabır değeri 31 metin içerisinde 4 defa tekrar etmiştir bu değer 49 değer içerisindeki yüzdesi %8,16'dır. Saygı değeri 31 metin içerisinde 3 defa tekrar etmiştir bu değer 49 değer içerisindeki yüzdesi %6,12'dir. Sevgi değeri 31 metin içerisinde 13 defa tekrar etmiştir bu değer 49 değer içerisindeki yüzdesi %26,53'tür. Sorumluluk değeri 31 metin içerisinde 12 defa tekrar etmiştir bu değer 49 değer içerisindeki yüzdesi %24,48'dir. Vatanseverlik değeri 31 metin içerisinde 4 defa tekrar etmiştir bu değer 49 değer içerisindeki yüzdesi %8,16'dır. Yardımseverlik değeri 31 metin içerisinde 7 defa tekrar etmiştir bu değer 49 değer içerisindeki yüzdesi %14,28'dir. İncelenen metinler içerisinde adalet değeri ise belirlenememiştir.

4. Tartışma ve Yorum

İncelenen ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 31 okuma metni içerisinde 9 metinde herhangi bir değer işlenmemiştir. Türkçe Öğretim Programı'nda, değerlerin metinler aracılığıyla örtük bir şekilde kazandırılacağından söz edilmektedir. Bu sonuçla ilgili Alan'ın (2012, 61) yaptığı çalışmada Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin 6'sında bilimsellik, 16'sında çalışkanlık, 9'unda dayanışma, 18'inde doğa sevgisi, 6'sında estetik, 3'ünde hayvan sevgisi, 3'ünde misafirperverlik, 7'sinde nezaket, 6'sında onurlu olma, 8'inde özdenetim, 4'ünde tutarlılık, 24'ünde sorumluluk, 30'unda ulusal değerler ile ilgili ifadeler yer verildiğine ulaşılırken incelenen toplam 104 metinden 35'inde hiçbir değere yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca her bir metne birden az değer düştüğü de ifade edilmektedir. Bu çalışmanın sonuçları da araştırmanın sonuçları doğrultusundadır. Metinlerde oldukça az sayıda değer tespit edildiği görülmektedir.

Çocukluk, Yunus Emre'den Seçmeler, Anadolu Sevgisi, Okuma Kitaplarım, Sağlıklı Yaşıyorum, Karagöz Hacivat-İncelik ve Hasta okuma metinlerinde yani toplamda 7 metnin her birinde birer değer yer almaktadır. Oysa okuma metinlerinde bir yerine birkaç değer birlikte verilmesi programda öngörülen değerlerin metinler aracılığıyla daha etkili bir şekilde verilmesini sağlayabilir.

Ders kitabında yer alan temaların ikisinde (Okuma Kültürü ve Sağlık, Spor) oldukça az sayıda değer bulunmaktadır. İki tema içerisinde toplamda 3 değer kullanılmıştır. Bu sayı da ders kitabında yer verilen metinlerin program içeriğine uygun olarak seçilmediğini düşündürmektedir.

Araştırmada “sevgi” değerinin en çok kullanılan değer olması sonucu Şen’in (2007, 380) yaptığı çalışmada ulaştığı “100 Temel Eserde en fazla bulunan değer sevgi değeridir.”sonucuyla da benzerlik taşımaktadır. Ders kitapları eğitim hedeflerine ulaşılmasında önemli bir basamaktır bu yüzden ders kitaplarına seçilecek metinlerin, değerlerin öğretimi açısından nitelikli bir şekilde hazırlanması gerekirken birden çok değeri işleyen iyi yapılandırılmış metinlerin seçilmesi de gerekmektedir.

İncelenen 31 okuma metni içerisinde kullanılan toplam değer sayısının yeterli olmadığı görülmektedir. “Dürüstlük” değeri sadece bir metinde, “dostluk” değeri iki metinde, “saygı ve özdenetim” değerleri üçer metinde, “sabır ve vatanseverlik” değerleri dörder metinde kullanılmıştır. Bu sonuçla ilgili olarak Sezer’in (2005, 94) yaptığı çalışmada belirlenen 40 değer incelenen 611 metinde yer alıp almama durumları belirlenmiştir. Araştırmacının incelediği kitaplarda sadece dört değer üzerinde yoğunlaşıldığı ve diğer değerlerin pek çoğuna yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç araştırmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir; çünkü bu çalışmada da birkaç değer haricinde diğer değerlerin çok az kullanıldığı görülmüştür. Fırat ve Mocan’ın (2014, 46) yaptıkları çalışmada da 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki 21 hikâye değerler bakımından incelemiştir. İnceleme sonunda hikâyelerde en çok ahlaki ve manevi değerlere yer verildiği, evrensel değerleri barındıran hikâyelerin çok az olduğu, milli değerlere ise neredeyse yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Külünkoğlu’nun (2010, 106) yaptığı çalışmada ise 1, 2, 3, 4 ve 5. sınıf Türkçe ders kitapları değerler açısından incelenmiş ve en çok iletilen değer doğa sevgisi olarak tespit edilirken en az (bire defa) iletilen değerler; dürüstlük, estetik, misafirperverlik, özgürlük ve saygı olarak belirlenmiştir. Araştırmanın bulgularıyla büyük oranda benzerlikler taşıyan bu çalışmada da dürüstlük değerinin tüm kitaplar içerisinde sadece bir defa kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Koç’un (2013, 107) yaptığı çalışmada 2006-2007 eğitim-öğretim yılında kullanılan 8. sınıf MEB Türkçe ders kitabındaki metinlerin içerdikleri değerlerin toplam frekans sayısı 2011-2012 eğitim-öğretim yılında kullanılan 8. sınıf MEB Türkçe ders kitabındaki metinlerin içerdikleri değerlerin toplam frekans sayısının 2 katından daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Çapoğlu’nun (2014, 71-72) yaptığı çalışmada toplam 7 kitap içerisinde incelenen 33 şiirde en fazla yer alan değerler doğa sevgisi, insan sevgisi ve Türk büyüklerine saygı değerleriyken en az yer alan değerler ise doğruluk-dürüstlük, cesaret, hayvan sevgisi, yardımseverlik, yurttaşlık bilinci ve duyarlılık değerleridir. İncelenen şiirlerde tüm değerlerin yer almadığı ve yer alan değerlerin ise işlenme oranlarının oldukça farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmanın sonuçları da yine araştırmanın bulgularıyla uyum içerisindedir. Çünkü söz konusu olan 5.sınıf Türkçe ders kitabında da en fazla kullanılan değer sevgi değeri iken en az kullanılan değerler doğruluk ve dürüstlük değerleri olarak karşımıza çıkmıştır ve incelenen metinlerde tüm değerlerin yer almadığına yer alan değerlerin ise oranlarının farklılaştığına ulaşılmıştır. Çelikpazu ve Aktaş’ın (2011, 419) yaptığı çalışmada MEB’e ait 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma metinlerindeki ulusal ve evrensel değerlerin metinlere göre dağılımları incelemiştir. İncelemeler sonucunda 6. sınıfta değerlerin daha yoğun olduğuna ulaşıırken, 7 ve 8. sınıflarda değerlerin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bütün bunların sonucunda ise günümüz dünyasında bir hayli önemli yeri olan değer öğretiminin nitelikli bir şekilde gerçekleştirilemeyeceği ve bireylerin bu değerleri yaşam biçimi haline getirmelerinde büyük aksaklıklar yaşanacağı gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Bu gerçek ise bütün toplumu yakından ilgilendiren değer yozlaşmasına sebep olabilir. Günümüz dünyasında gün geçtikçe artan şiddet olayları, saldırılar, bireylerin birbirlerine saygı duymamaları gibi problemler temel değerlerin toplumun huzuru ve refahı açısından ne denli önemli olduğu gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Sonuç olarak; Türkçe ders kitapları hazırlanırken ve bu kitaplara metin seçimi yapılırken bu kitapların ve kitaplarda yer alan metinlerin yalnızca bir ders aracı olmadığı, aynı zamanda öğrencinin bilişsel ve psikolojik gelişimine de katkıda bulunduğu unutulmamalıdır.

5. Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonunda elde edilen bulgulara göre;

- Ders kitabında yer alan sekiz tema içerisinde en çok değer bulunan temalar “Milli Mücadele ve Atatürk ile Çocuk Dünyası” temaları olurken en az değer bulunan temalar “Okuma Kültürü ve Sağlık, Spor” temalarıdır.
- İncelenen 31 metnin bütününde toplam 49 değer kullanılmıştır. 31 metin içerisinde 13 metin içinde yer alması ile en çok kullanılan değer “sevgi” değeri olmuştur. Bu değer 49 değer içerisindeki yüzdesi %26,53 olarak tespit edilmiştir.
- “Sevgi” değerinden sonra 31 metin içerisinde 12 metin içinde yer alması ile en çok kullanılan ikinci değer “sorumluluk” değeri olmuştur. Bu değer 49 değer içerisindeki yüzdesi %24,48 olarak tespit edilmiştir.

- "Yardıms severlik" değeri 31 metin içerisinde 7 metin içinde yer alarak bu değerin 49 değer içerisindeki yüzdesi %14,28'dir.
- "Vatanseverlik" değeri 31 metin içerisinde 4 metin içinde yer alarak bu değerin 49 değer içerisindeki yüzdesi %8,16'dır.
- "Sabır" değeri 31 metin içerisinde 4 metnin içinde yer alarak bu değerin 49 değer içerisindeki yüzdesi %8,16'dır.
- "Özdenetim" değeri 31 metin içerisinde 3 metin içinde yer alarak bu değerin 49 değer içerisindeki yüzdesi %6,12'dir.
- "Saygı" değeri 31 metin içerisinde 3 metin içinde yer alarak bu değerin 49 değer içerisindeki yüzdesi %6,12'dir.
- "Dostluk" değeri 31 metin içerisinde 2 metin içinde yer alarak bu değerin 49 değer içerisindeki yüzdesi %4,08'dir.
- "Dürüstlük" değeri 31 metin içerisinde 1 metin içinde yer alarak bu değerin 49 değer içerisindeki yüzdesi %2,04'tür.
- "Adalet" değeri 31 metin içerisinde tespit edilememiştir. En az kullanılan değer "dürüstlük" değeri olmuştur.
- En çok değer bulunan metin "Küçük Ağa" metnidir.
- En az değer bulunan metinler: Çocukluk, Yunus Emre'den Seçmeler, Anadolu Sevgisi, Okuma Kitaplarım, Sağlıklı Yaşıyorum, Karagöz Hacivat- İncelik ve Hasta metinleridir.
- Sarımsak Soslu Makarna, Jules Verne, Tamburi Cemil Bey Enstrümanları Anlatıyor, Kitabın Serüveni, Keramet Kavukta mı?, Anadolu'nun Cirit Oyunları, Cazgır, Yüksek Evde Oturanın Türküsü, Kar Tanesinin Serüveni olmak üzere toplam 9 metinde her hangi bir değer tespit edilememiştir.
- Ders kitabında yer alan okuma metinlerinden yola çıkarak kitabın bütününde 9 değer kullanıldığına ulaşılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı 2017 yılı basımlı Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerinin değerler açısından incelenmesini amaçlayan bu çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda öneriler aşağıda sunulmuştur.

1. Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinleri incelendiğinde, programda yer alan bazı değerlerin çok az kullanıldığı bazı metinlerde ise değerlere yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Oysaki bu değerler göz ardı edilemeyecek kadar önemli ve toplumun temel yapı taşlarındandır. Özellikle Adalet değerinin metinlerde yer alması gerekmektedir. Bu sonuç doğrultusunda değer öğretimi kapsamında ders kitaplarına metin seçimi konusuna özen gösterilerek programda yer alan bütün değerleri yansıtabilecek nitelikte metinlerin seçilmesi önerilmektedir. Aksi takdirde program tam olarak uygulanamamış olacak ve amaçlarına eksiksiz bir şekilde ulaşamayacaktır.
2. Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinleri incelendiğinde, 7 metnin içerisinde her bir metinde birer değer yer aldığı görülmektedir. Bu sonuca göre ders kitaplarına metin seçiminde değerler bakımından zengin metinlerin seçilmesi ya da oluşturulması önerilmektedir.
3. Araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda bazı değerlere daha fazla bazı değerlere ise daha az yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Örneğin "sevgi" değeri 13 defa kullanılırken "dürüstlük" değeri 1 defa kullanılmıştır. Bu sonuçtan yola çıkarak programda yer verilen değerler ders kitaplarına eşit ve orantılı bir şekilde yerleştirilmelidir. Bir değere çok fazla yer verirken diğer değer ihmal edilmemelidir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, Oktay (2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akbaş, Oktay. (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), s.9-27.
- Alan, Yakup (2012). *Türkçe Ders Kitaplarındaki Okuma ve Serbest Okuma Metinlerinin Dini ve Ahlaki Değerler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Aladağ, Soner (2012). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değer Eğitimi Yaklaşımlarının Öğrencilerin Sorumluluk Değerini Bilişsel Düzeyde Kazanmalarına Etkisi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16 (1), s.123-146.
- Aytan, Talat., Kaygana, Mehmet., ve Yapıcı, Şenay (2013). Türkçe Ders Kitaplarında Değer Eğitimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6 (7), s. 657-669
- Bauer, M. W (2003). Classical content analysis: A review. In M. W. Bauer & G. Gaskell (Eds). *Qualitative researching with text, image and sound (131-151)*. London: Sage Publication.

- Baysal, Z. Nurdan., ve Saman, Osman (2010). İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencileri İle Değerler Üzerine Bir Çalışma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (34), s.56-69.
- Bilgin, Nuri (1995). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Calp, Mehmet (2005). *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Ceyhan, Erdal., ve Yiğit, Birol (2005). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Coşkun, Eyyup., ve Taş, Seda (2008). Ders Kitaplarına Metin Seçimi Açısından Türkçe Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10) s.60-74.
- Çapoğlu, Erhan (2014). Ortaokul 8.sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerde Yer Alan Değerler. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya*.
- Çelikpazu Ekinci, Esra., ve Aktaş, Elif (2011). MEB 6, 7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Değer İletimi Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkishor Turkic*, 6(2), s. 411-422.
- Çengelci, Tuba., Hancı, Barış., ve Karaduman, Hıdır (2013). Okul Ortamında Değerler Eğitimi Konusunda Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), s. 33-56.
- Demirel, Özcan., ve Kiroğlu, Kasım (2005). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Özcan (2015). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Deveci, Handan., ve Ay, S. Tuğba (2009). İlköğretim Öğrencilerinin Günlüklerine Göre Günlük Yaşamda Değerler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, 2(6). s. 167-181.
- Ekşi, Halil (2003). Temel İnsani Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), s. 79-96.
- Erdem, A. Rıza (2003). Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsurlar: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), s.55-72.
- Fırat, Hatice., ve Mocan, Ahmet (2014). Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâyelerde Yer Alan Değerler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(183), s. 25-49.
- Gül, Mehmet (2017). Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin (5. Sınıf) Değerler Eğitimi Yaklaşımıyla İncelenmesi. *Erciyes Journal of Education*, 1(1), s.59-78.
- Güven, Semra (2013). İlköğretim Ders Programlarının Öğrenciye Kazandırılması Hedeflenen Değerler Açısından İncelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(14), s.356-374.
- Harris, E. L (1991). *Identifying integrated values education approaches in secondary schools*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Office of Graduate Studies of Texas A & M University, Texas, USA.
- Karagöz, Beytullah (2009). *Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre İlköğretim 6 ve 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Değerlerin İncelenmesi (Muğla İli Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Karasar, Niyazi (2008). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kavcar, Cahit., Oğuzkan, Ferhan., ve Sever, Sedat (1993). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi*. İstanbul: Engin Yayıncılık.
- Kenan, Seyfi (2009). Modern Eğitimde Kaybolan Nokta: Değerler Eğitimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(1), s. 259-295.
- Kılıç, Durmuş., ve Babayiğit, Özgür (2017). İlkokul Öğrencilerinde Kaybolan Değerler. *International Journal of Eurasian Education And Culture*, S. 2, s.81-92.
- Kılınç, S., ve Tüzel, S (2010). Metin Seçimi Açısından İlköğretim İkinci Kademe Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi. *Türkçe Öğretimi Kongresi Kitabı*, İstanbul Bahçeşehir Üniversitesi, (s. 268-274),
- Kinnier, R., J. Kernes, L., ve Dautheribes, T.M (2000). A Short List of Universal Moral Values. *Counseling and Values*, 45(1), s. 4-17.
- Koç, Muammer (2013). *8.sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değerler Bakımından İncelenmesi (1981 ve 2006 Türkçe Öğretim Programlarına Göre Hazırlanan Ders Kitapları)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Korkmaz, Zeynep., Parlatur, İsmail., Ercilasun Ahmet. B., Zülfikar H., Gülensoy Tuncer., ve Birinci Necat (2007). *Türk Dili ve Kompozisyon*. Ankara: Ekin Yayınevi.
- Kolaç, Emine (2010). Hacı Bektaş Veli, Mevlâna ve Yunus Felsefesiyle Türkçe Derslerinde Değerler ve Hoşgörü Eğitimi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S.55, s.193-208.
- Külünkoğlu, Tuğrul (2010). *İlköğretim Birinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Lazerson, M., Mclaughlin, J. B., Mc. Pherson, B., Bailey, S. K (1985). *An education of value: The purposes and practices of schools*. New York: Cambridge University Press.
- MEB. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2018). *Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-8.sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.
- Miles, M. B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. (2nd Edition). Calif.: SAGE Publications.
- Oğuzkan, A. Ferhan (1993). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. (3. Baskı). Ankara: Gül Yayınevi.
- Özdemir, Emin (2013). *Eleştirel Okuma*. Ankara: Bilgi Yayınevi
- Öznel, Ertan (2003). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), s. 217-239.
- Sarı, Enver (2005). "Öğretmen Adaylarının Değer Tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi Örneği". *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(10), s.75-90.
- Sezer, Özgen (2005). *İlköğretim 1. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Değerlerin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Şen, Ülker (2007). *Milli Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Öğretiminde Değerler Eğitimi Üzerinde Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şen, Ülker (2008). Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research*, 1(5), s. 763-779.
- Varış, Fatma (1998). *Eğitimde Program Geliştirme "Teori ve Teknikler"*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Yaman, Havva., Taflan, Selma., ve Çolak, Sanem (2009). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), s. 107-120.
- Yılar, Ömer., ve Turan, Lokman (2005). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Yıldırım, Ali., ve Şimşek, Hasan (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğittir, Süleyman (2010). İlköğretim Öğrenci Velilerinin Okullarda Kazandırılmasını Arzuladığı Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(19), s. 207-223.